

Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşleri

Teacher Opinions on Distance Education in Covid-19 Pandemic Process

Mustafa METİN¹, Sümeyya GÜRBEY², Aynur ÇEVİK³

¹ Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, mustafametin@erciyes.edu.tr, 0000-0002-6936-510X

² Doktora öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, smyygrby@gmail.com, 0000-0003-4966-3991

³ Doktora öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, acevik1406@gmail.com, 0000-0002-7032-6191

Araştırma makalesi/ Research Article

Geliş/ Received: 2021-02-16 ✱ Kabul/ Accepted: 2021-06-13 ✱ Yayın/ Published: 2021-07-22

Atıf/ Citation

Metin, M., Gürbey, S. & Çevik, A. (2021). Covid-19 Pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 66-89.

<https://doi.org/10.46762/mamulebd.881284>

Metin, M., Gürbey, S. & Çevik, A. (2021). Teacher opinions on distance education in Covid-19 pandemic process. *Maarif Mektepleri International Journal of Educational Sciences*, 5(1). 66-89.

<https://doi.org/10.46762/mamulebd.881284>

Öz

Araştırmanın amacı öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırma nicel araştırma yöntemi kapsamında tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim öğretim yılında farklı branşlarda görev yapan 390 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen 37 maddeden oluşan "Uzaktan Eğitime Yönelik Görüş Ölçeği" kullanılmıştır. Beşli likert tipinde hazırlanan ölçekte 18 olumlu 19 olumsuz madde yer almakta ve ölçek 6 faktörden oluşmaktadır. Ölçekten elde edilen verilerin analizi için SPSS 25.00 paket programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde ölçekte yer alan 37 maddenin her biri için ayrı ayrı frekans ve cevaplanma yüzdeleri belirlenmiş ve ortalama puanları hesaplanmıştır. Analizler yorumlanırken maddelerin ortalama puanları dikkate alınarak o maddeye ilişkin genel görüş belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik genel olarak olumsuz görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin özellikle sınıf kontrolünü sağlama, öğrenciler ile etkili iletişime geçebilme, öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarını arttırma ve derse katılımlarını

sağlama konularında sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir. Bunların yanı sıra uzaktan eğitim öğretmenlerin iş yükünü arttırmış ve boş zaman kavramını ortadan kaldırmıştır. Ayrıca hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin uzaktan eğitimde kullanılan teknolojik aletleri ve programları kullanabilme becerisi açısından yetersiz oldukları, gerekli internet alt yapısının olmaması ve teknolojik aletlerin ortak kullanım zorunluluğundan dolayı sıkıntılar yaşadıkları ulaşılan sonuçlar arasındadır. Çalışmanın sonuçları literatürdeki benzer çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Teknolojik gelişmeler, uzaktan eğitim, öğretmen görüşleri

Abstract

The aim of this study is to determine the opinions of teachers on distance education. The research was carried out by survey method within the quantitative research method. The research sample consists of 390 teachers in different branch in the 2020-2021 academic years. As a data collection tool, Viewpoint Scale for Distance Education developed by the researchers which consists of 37 items was used. The scale prepared in 5-point Likert type includes 18 positive 19 negative items and the scale consists of six factors. SPSS 25.00 package program was used to analyze the data obtained from the scale. In the data analysis, the frequency, response percentages and means score for each of the 37 items in the scale were determined separately, while interpreting the analyzes, the general opinion on that item was determined by considering the average scores of the items. As a result of the analysis, it was seen that the teachers generally expressed negative opinions about distance education. It has been determined that teachers have difficulties especially in ensuring classroom management, communicating effectively with students, increasing students' motivation towards the lesson and ensuring their participation in the lesson. In addition to these, distance education has increased the work-load of teachers and teachers' leisure time has disappeared. In addition, it is among the results that both students and teachers are inadequate in terms of the ability to use technological devices and programs used in distance education, lack of necessary internet infrastructure and have problems due to the common use of technological devices. The results of the study were compared with the results of similar studies in the literature, and recommendations were presented.

Keywords: Technological development, distance education, teacher opinions

Giriş

Yaşadığımız çağda hız kazanan ülkeler arası küresel yarış hemen hemen her alanda kendini belli etmektedir. Özellikle teknoloji çağını yaşadığımız bu dönemde, teknoloji ve bilim alanındaki gelişmeler bu küresel yarışın yönünü belirlemektedir (MEB, 2006). İçinde bulunduğumuz bilgi ve teknoloji çağında bilimsel ve teknolojik gelişmeler hayatımızın her alanında etkisini göstermektedir. Bilim ve teknolojik gelişmelerin etkisini gösterdiği alanlardan biride şüphesiz eğitim alanıdır. Eğitim alanında da bu gelişmelere paralel olarak eğitim – öğretim faaliyetlerinde gelişen bu teknolojik yenilikler paralelinde bazı güncellemeler ve değişiklikler yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir.

Bu değişikliklerin eğitimde öğrenme ortamlarının düzenlenmesine, öğretim yöntem, teknik ve ders materyallerinin düzenlenmesine yönelik olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra teknolojik gelişmelerin eğitime entegrasyonu

sonucunda e-öğrenme, web öğrenme, online eğitim, uzaktan eğitim kavramları da eğitimde kullanılmaya başlanmıştır (Demir, 2014).

Son zamanlarda kullanımı yaygınlaşan uzaktan eğitim kavramına yönelik alan yazında birçok tanımlama mevcuttur. Altıparmak (2011) uzaktan eğitimi; elektronik olan ya da olmayan araçlar ile zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldıran özel iletişim yolları geliştirilerek birçok öğrenme faaliyetini kullanıcılarına sunan planlı, tasarlanmış kapsamlı bir öğrenme faaliyeti olarak ifade etmektedir. Bununla birlikte Kaya (2002) uzaktan eğitimi, kişiye hayat boyu öğrenim imkânı sağlayarak, eğitimin bireysel ve toplumsal gereksinimlerini yerine getiren, kişinin teknolojiden faydalanarak kendi kendine öğrenmesini gerçekleştiren bir disiplin olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Uşun'a (2006) göre ise uzaktan eğitim, birbirlerinden farklı ortamlarda bulunan kaynak ve alıcı arasındaki iletişim ve etkileşimin teknolojik araçlarla sağlandığı bir eğitim uygulamasıdır. Bunlara ek olarak Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir ve Bayraktar (2020) ise uzaktan eğitimi, öğrenen ile öğretene arasında fiziki iletişim olmadan; bilgisayar, cep telefonu, tablet, televizyon gibi araçların teknolojik özellikler sayesinde, eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesine olanak tanıma olarak ifade etmektedir.

Bu tanımlamalardan yola çıkarak uzaktan eğitimde, kurumlar; hazırladıkları ders içeriklerini öğrencinin tek başına eğitimi gerçekleştirmesine imkân tanıyacak şekilde düzenleyebilmektedir (Dinçer, 2006). Ayrıca uzaktan eğitim; öğretmen ve öğrencilere geleneksel eğitime göre daha esnek ve bağımsız hareket etme fırsatını sunmaktadır (Kaya, 2002). Bunların yanında çevrimiçi uzaktan eğitim ortamları farklı özellik ve birikime sahip olan kişilerin bu ortamların avantajlarından yararlanarak çağdaş yöntemlerle etkili eğitimler alabilmelerini sağlamaktadır (Rovai ve Downey, 2010; Korkman ve Metin, 2021).

Alanyazında uzaktan eğitime ilişkin araştırmalar incelendiğinde uzaktan eğitimin; öğrenen ve öğretene açısından olumlu yanlarının olduğu görülmektedir. California Distance Learning Project uzaktan eğitim programları; öğrenciyle eğitsel kaynaklar arasında bağlantı kurarak eğitimi gerçekleştiren bir sistemdir. Bu uzaktan eğitim programlarının "herhangi bir eğitim kurumuna bağlı bulunmayan kimselere de eğitim imkânı sağlanması, öğrenciye tanınan eğitim imkanlarının son dönemde artmakta olduğunu göstermektedir" ifadesini kullanmıştır (Dinçer, 2006). Odabaşı (2003) çalışmasında uzaktan eğitimi cazip kılan faktörleri; eğitim kurumlarına ulaşma imkânı olmayan bireylerin yanı sıra özel eğitime ihtiyacı olan bireylere eğitimde fırsat eşitliği tanınması, yaşam boyu öğrenmeye katkı sağlanması ve maliyetinin düşük olması olarak belirlemiştir.

Kan Kılınç, Yazıcı, Gunsoy ve Gunsoy (2020), çalışmalarında uzaktan eğitimin işlev ve etkinliğini incelemiş, Anadolu Üniversitesi'nin uzaktan eğitim uygulaması ile öğretimin yapıldığı bölümlerinden mezun olmuş 9131 kişiye ulaşımlardır. Araştırma neticesinde uzaktan eğitimin; bireylere istihdam, gelir düzeyi ve sosyo-ekonomik durumlar açısından fayda sağladığına ulaşılmıştır. Ayrıca Pakistan' da

uzaktan eğitim veren bir üniversitenin akademisyenleri bu uygulamanın eğitim öğretime kazandırdığı yeniliklerle çağımızın gereksinimlerinden biri olduğunu ifade etmişlerdir (Jumani, Rahman, Chisthi ve Malik, 2011).

Her eğitim uygulamasında olduğu gibi uzaktan eğitimin uygulamasının da hem uygulayıcılar hem de faydalanıcılar açısından sınırlı yanları vardır. Uygulaması esnasında yaşanabilecek teknik ve bilişim teknolojileri altyapı sorunlarının olması, internet erişimi imkânı olmayan öğrencilerin eğitime ulaşamaması, uygulamayı kullanacak bireylerin yeterli ön hazırlık ve beceriye sahip olmaması uzaktan eğitim uygulamasının sınırlılıklarındandır (Altıparmak, Kurt ve Kapıdere, 2011). Ustati ve Hassan (2013) çalışmasında uzaktan eğitime devam eden öğrencilerin öğretmen ile etkileşime geçme konusunda sıkıntı yaşadıkları ve bu doğrultuda uzaktan eğitim ortamlarının öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Ülkemizde 1950'li yıllara kadar fikir düzeyinde kalan uzaktan eğitim faaliyetleri, 1950'li yıllardan sonra uygulamaya dönüşmüştür. 2000'li yıllara girmeden gelişimini tamamlayan uzaktan eğitim uygulaması, ülkemizde eğitimin önemli parçası olmuştur. Öyle ki 1996 yılından itibaren internet alanında yaşanan gelişmelerle, yükseköğretim öğrencilerinin yaklaşık yarısı açık öğretim sistemi ile uzaktan eğitim uygulamasını kullanmaya başlamıştır (Bozkurt, 2017). Buradan anlaşılacağı üzere eğitim sistemimizde uzun yıllardır var olan uzaktan eğitim uygulaması daha çok eğitimde fırsat eşitliği sağlamak amacıyla kullanılmış, eğitim her kademesinde isteyen bireyler bu uygulama ile eğitim hayatlarına devam edebilmiştir. Fakat 2020'nin Nisan ayına gelindiğinde ise bu uygulama artık eğitimde bir tercih değil, zorunluluk haline dönüşmüştür. Covid-19 pandemisinin başlaması ile eğitimin her kademesinde zorunlu olarak uygulanmaya başlanmıştır.

2019 yılının sonlarına doğru Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19 pandemisi, zamanla tüm dünyaya yayılarak küresel bir salgına dönüşmüştür. Bu salgın sağlık başta olmak üzere, ekonomi, eğitim, sosyal yaşam gibi birçok alanda önemli değişimlere neden olmuştur Dünya Sağlık Örgütü'nün küresel bir salgın olarak ifade ettiği Covid-19, dünya çapında birçok faaliyetin durdurulmasını ya da askıya alınmasını gerektirmiştir (WHO, 2020). Covid -19 salgını eğitim sistemini etkilemiş ve dünya çapında okulların ve üniversitelerin kapanmasına neden olmuştur (Can, 2020). UNESCO'nun (2020) açıkladığı verilere göre 17 Nisan 2020 tarihi itibarıyla dünya genelinde 191 ülkede toplamda 1.724.657.870 öğrenci, salgın sürecinden etkilenmiştir. UNESCO, okul kapanmalarının eğitime olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla, ülkelerin özellikle savunmasız ve dezavantajlı gruplara yönelik tedbirler almasını istemiş, uzaktan öğrenme yoluyla herkes için eğitimin devamlılığını sağlama konusunda ülkelere destek vereceğini açıklamıştır (Can, 2020). Salgın sürecinde yoğun bir şekilde uygulanmaya başlanarak gündeme gelen uzaktan eğitime, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitimin her kademesinde uygulanmaya başlanmıştır (Karakuş vd., 2020).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ülkemizde 11 Mart 2020 tarihinde ilk Covid19 vakasının görülmesinin ardından, uzaktan eğitime geçiş işlemlerinin başlatıldığına yönelik açıklama yapmıştır (MEB, 2020). Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) 13 Mart 2020 tarihinde yayınladığı bilgi notu ile “7. Uzaktan öğretimle ilgili usul ve esaslara göre açılmış, hâlihazırda uzaktan eğitimle yürütülmekte olan programların, uygulamalı ve yüz yüze eğitimleri hariç olmak üzere, eğitimlerine devam etmesine” karar verildiğini açıklamıştır (YÖK, 2020, s. 1).

Covid-19 salgını tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim bütün kademelerinde eğitim- öğretim faaliyetlerinin uzaktan devam etmesine neden olmuştur. Bu zaman diliminde yapılan çalışmalarda uzaktan eğitim sürecine ilişkin sosyal, psikolojik ve teknik gibi alanlarda sorunların yaşandığı gözlemlenmektedir (Karakuş vd., 2020). Bu bağlamda bilgiyi öğrencilerine bu uygulama ile aktarmaya çalışan öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri, uygulamanın verimliliğini etkileyen en önemli unsurlardandır.

Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Covid-19 pandemisi nedeniyle yürütülen uzaktan eğitim uygulamalarının yalnızca nicel boyutu değil, niteliğinin ve etkinliğinin de dikkate alınması gerekir (Can, 2020). Uzaktan eğitimde kullanılan teknolojik aletlerin eğitimdeki rolü, öğretmenin yerine geçmek değildir. Bu araçların öğretmenlere eğitim öğretim faaliyetlerinde destek olmaya yönelik kullanıldığı unutulmamalıdır. Ayrıca bu eğitim uygulamalarında karşılaşılan en büyük problemin öğretmen ile öğrenci arasındaki iletişimin tam kurulamaması olduğu dikkate alınmalıdır (Dinçer, 2006).

Literatürde uzaktan eğitimle ilgili olarak yapılmış çalışmalar incelendiğinde Karakuş vd., (2020) çalışmalarında Türkçe öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelemiş, Türkçe öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecine adapte olamadıkları ve yüz yüze eğitim sürecine dönülmesini istedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Can (2020) çalışmasında Türkiye’ de açık ve uzaktan eğitim uygulamalarının eğitime yansımalarını incelemiş ve ülkemizde açık ve uzaktan eğitim uygulamalarının altyapı, erişim, güvenlik, uygulama ve pedagojik gibi birçok yönden güçlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bakioğlu ve Çevik (2020) çalışmalarında Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelemiş ve fen bilimleri öğretmenlerinin bu süreçte bilgisayar/ donanım problemleri yaşadıklarını, derslerini çoğunlukla soru-cevap, problem çözme ve düz anlatım yöntemleriyle işlediklerini ve sınıfta ders işleyememenin öğretmenlerde kaygı oluşmasına neden olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca ileride belki bu uygulama ile ders anlatmak durumunda kalacak olan öğretmen adayları ile çalışma yapan Karatepe, Küçükgencay ve Peker (2020) uzaktan eğitime öğretmen adaylarının bakışını inceledikleri çalışmalarında; öğretmen adaylarının çevrim içi eğitim verebilmek için kendilerini yeterli görmedikleri ve bu konuda isteksiz oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Uzaktan eğitimin etkililiği üzerine öğretmen, öğrenci ve velilerle çalışma yapan Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin

(2020) eğitimin aksamaması adına uzaktan eğitimin faydalı olduğunu fakat alt yapı, içerik, materyal ve fırsat eşitsizliği anlamında geliştirilmesi ve iyileştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Kurnaz ve Serçemeli (2020) akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açılarını inceledikleri çalışmalarında, akademisyenlerin uzaktan eğitimi çok fazla benimsemedikleri, öğrenci ve öğretmen arasında etkileşim eksikliği, ders içeriğindeki teori ve pratiği birlikte sunamama durumlarının muhasebe dersleri için uzaktan eğitimin olumsuz yanları olarak belirlemişlerdir. Uçar (2016) yaptığı çalışmada uzaktan eğitimde kullanılan motivasyon stratejilerinin öğrencilerin ilgi ve başarıları üzerine etkisini incelemiş, uzaktan eğitimde öğretim materyali olarak kullanılan tasarım, görsel, etkileşim ve alıştırmaların öğrencilerin derse karşı motivasyonunu arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bunların yanı sıra uzaktan eğitimin ülkemizdeki tarihçesinin (Bozkurt, 2017); eğitimdeki avantaj ve dezavantajlarının incelendiği (Toker Gökçe, 2008; Odabaşı, 2003), öğrenci görüşlerinin alındığı (Eroğlu ve Kalaycı, 2020; Gökbulut, 2021; Genç ve Gümrükçüoğlu, 2020; Serçemeli ve Kurnaz, 2020; Son, Hegde, Smith, Wang ve Sasangohar, 2020; Yıldız, 2020) çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir.

Alanyazında çalışmalar incelendiğinde; akademisyenlerin, üniversite öğrencilerinin, öğretmen adaylarının, farklı kademedeki öğrenim gören öğrencilerin ve sınırlı sayıda da olsa öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik düşüncelerini belirlemeye yönelik çalışmaların olduğu görülmektedir. Öğretmenlerle yürütülen çalışmaların ise sınırlı örneklem üzerinde ve daha çok nitel araştırma yöntemlerinin kullanarak yürütüldükleri görülmektedir.

Teorik bilgi kadar uygulamanın da önemli olduğu öğretmenlik mesleğini icra eden bireylerin, uzaktan eğitime ilişkin görüşleri; uzaktan eğitim uygulamasının olumlu ve sınırlı yanlarını, uygulamada yaşanan sıkıntıları, uygulamanın öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanakları, çalışma koşulları ve teknolojinin kullanılabilirliği gibi konulara ilişkin durumları ortaya çıkarılmasında son derece önem arz etmektedir. Mulenga ve Marban (2020) çalışmalarında bu alanda yapılacak araştırmalara öğretmenleri ve onların bu sürece ilişkin görüşlerini dahil etmeden, eğitim ortamlarındaki hiçbir paradigma değişikliğinin başarıyla yansıtılamayacağını ifade etmişlerdir. Bu nedenle öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin neler olduğunun belirlenmesi uygulamanın etkililiği hakkında bilgi edinmemize yardımcı olacaktır. Bunun için alanyazında sınırlı sayıda öğretmenle yürütülen çalışmaların öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik durumunu ortaya tam olarak koyamadığı görülmektedir. Bunun için geniş bir öğretmen grubunun olduğu ve bu öğretmenlerinde farklı cinsiyet, branş, yaş, mesleki deneyim vb. gibi niteliklere sahip olması da önemlidir.

Yapılan bu çalışmanın daha önceden isteğe bağlı olarak yapılan fakat pandemi süreciyle zorunlu hale gelen uzaktan eğitim uygulamalarının mevcut durumu hakkında bilgi edinilmesi yönünde alanyazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Ayrıca yapılan bu çalışma pandemi sürecinde mevcut durumu ortaya koymaya

yönelik yapılan sınırlı sayıdaki araştırmalardan biri olması açısından da önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra çalışma kapsamında farklı branş ve mesleki deneyime sahip öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik düşüncelerinin belirlenmesi mevcut durumu ortaya koyma ve genelleme yapabilme açısından alanyazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Alt Problemleri

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın ana problem cümlesi; "Uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?" olarak belirlenmiştir. Çalışmanın alt problemleri ise;

1. Uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntılar nelerdir?
2. Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar nelerdir?
3. Uzaktan eğitimde ders esnasında yaşanan sıkıntılar nelerdir?
4. Uzaktan eğitimin olumlu yanları nelerdir?
5. Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları nasıldır?
6. Uzaktan eğitimde teknolojinin kullanımı nasıldır? olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Çalışmanın verilerinin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması süreçlerinde nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama yöntemi; araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesneyi olduğu şekliyle, değiştirmeden ya da etkilemeden tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2009; Özdemir, 2014). Bu yöntemin en önemli avantajı çok sayıda bireyden oluşan gruplardan tek seferde alınan bilgiyi sunmasıdır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015). Bu çalışmada çok sayıda öğretmenin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri tek seferde ölçülmek istendiğinden, tarama yöntemi tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde farklı branşlarda görev yapan ve uzaktan eğitim uygulamasını kullanan 390 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki kişiler seçkisiz (random) örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu yöntemin temel özelliği seçilen örneklemin evreni temsil etme gücünün yüksek olmasıdır (Büyüköztürk vd., 2015). Çalışma grubunun demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Branş	Frekans	Yüzde
Kadın	235	60	Türkçe	34	8.7
Erkek	155	40	Matematik	37	9.5
Yaş			Fen Bilimleri	87	22.3
20-25	7	1.7	Sosyal Bilgiler	34	8.7
26-30	71	18.2	İngilizce	47	12
31-35	112	28.7	Sınıf Öğretmeni	52	13.3
36-40	97	24.8	Diğer Branşlar	98	25.1
41-45	44	11.2	Mesleki Deneyim		
46-50	36	9.2	5 yıl ve altı	47	12
51-55	20	5.1	6-10 yıl	122	31.3
56-60	3	0.72	11-15 yıl	80	20.5
Görev Yeri			16-20 yıl	59	15.1
İl Merkezi	265	68.1	21-25 yıl	48	12.3
İlçe	93	23.9	26-30 yıl	23	5.9
Köy-Kasaba	31	8	30 yıl ve üstü	10	2.5

Tablo 1 incelendiğinde örneklemdaki öğretmenlerin 235'nin kadın, 155'inin erkek; 7'sinin 20-25 yaş arasında, 71'inin 26-30 yaş arasında, 112'sinin 31-35 yaş arasında, 44'ünün 41-45 yaş arasında, 36'sının 46-50 yaş arasında, 20'sinin 51-55 yaş arasında ve 3'ünün 56-60 yaş arasında olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin branş dağılımına bakıldığında 34'ünün Türkçe öğretmeni; 37'sinin Matematik öğretmeni; 87'sinin Fen bilimleri öğretmeni; 34'ünün Sosyal Bilimler öğretmeni; 47'sinin İngilizce öğretmeni; 52'sinin sınıf öğretmeni ve 98'sini diğer branşlarda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte örneklemdaki 47 öğretmen 5 yıl ve altı; 122 öğretmen 6-10 yıl arası; 80 öğretmen 11-15 yıl arası; 59 öğretmen 16-20 yıl arası; 48 öğretmen 21-25 yıl arası; 23 öğretmen 26-30 yıl arası ve 10 öğretmen de 30 yıl ve üzeri hizmet yılına sahiptir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin 265'inin şehir merkezinde; 93'ünün ilçe merkezinde ve 31'inin ise köy-kasabada görev yaptığı belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verilerini toplamak için Metin, Çevik ve Gürbey (2021) tarafından geliştirilen "Uzaktan Eğitime Yönelik Görüş Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek geliştirilirken; madde havuzu oluşturma, uzman görüşlerine başvurma, ön deneme, faktör analizi ve güvenilirlik analizi olmak üzere beş aşama izlenmiştir. Madde havuzu oluştururken alanyazın incelemesi ve 10 öğretmenin uzaktan eğitime yönelik görüşlerine başvurulmuştur. Bu süreçte elde edilen veriler dikkate alınarak 50

maddeden oluşan beşli likert tipi taslak ölçek geliştirilmiştir. Taslak ölçek; kapsam ve görünüş geçerliliği, maddelerin uygunluğu ve yazım dili açısından incelenmesi için ölçme-değerlendirme, alan ve dil uzmanlarının görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşlerine göre düzenlenen 46 maddeden oluşan taslak ölçek 20 öğretmene uygulanarak ön denemesi yapılmıştır. Son halini alan ölçek 490 kişilik bir öğretmen gurubuna uygulanmış ve elde edilen verilere açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. AFA sonucu hiçbir faktör altında yer almayan ya da binişik olduğu belirlenen 9 madde ölçekten çıkartılmıştır. 37 maddeden oluşan ölçeğin “Uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntılar”, “Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar”, “Uzaktan eğitimde ders esnasında yaşanan sıkıntılar”, “Uzaktan eğitimin olumlu yanları”, “Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları” ve “Uzaktan eğitimde teknolojinin kullanımı” özelliklerini ölçen altı faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Nihayetinde 19 olumsuz, 18 olumlu madde içeren ve altı faktör altında toplanan 37 maddelik ölçek oluşturulmuştur. Ayrıca bu ölçek örneklem grubunda yer almayan 250 kişilik bir öğretmen grubuna uygulanarak Lisrel programıyla doğrulayıcı faktör (DFA) analizi yapılmıştır. DFA sonucunda ölçeğin RMSEA değeri 0.054, GFI değeri 0.81, CFI değeri 0.91 ve IFI değeri 0.92 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere bakıldığında ölçeğin 37 maddeden oluşan altı faktörlü yapısının doğrulandığı görülmektedir. Faktör analizleriyle yapı geçerliliği sağlanan ölçeğin güvenilirliği ise cronbach alpha katsayısıyla hesaplanmış ve 0.847 olarak bulunmuştur. Çalışma kapsamında öğretmenlere uygulanan ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.83 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

37 maddeden oluşan ve 390 öğretmene uygulanan ölçekten elde edilen veriler analiz edilirken ölçekte yer alan olumlu maddeler; “Kesinlikle Katılmıyorum=1”, “Katılmıyorum =2”, “Kararsızım= 3 ”, “Katılıyorum= 4”, “Kesinlikle Katılıyorum= 5” şeklinde puanlanmıştır. Olumsuz maddelerde bu ifadelerin puanlamaları 5’ten 1’ e doğru ters kodlama yapılmıştır. Ölçekteki değerlendirme kategorilerini belirlemek için $(n-1)/n$ ($5/4=0,8$) formülü kullanılmıştır (Metin, 2014). Bu kategoriler ölçek maddelerinden alınan puan 1.00-1.80 arasında ise o madde “Katılmıyorum”; 1.81-2,60 arasında ise “Kısmen Katılıyorum”; 2.61-3.40 arasında ise “Orta Düzeyde Katılıyorum”; 3.41-4.20 arasında ise “Katılıyorum” ve 4.21-5.00 arasında ise “Tamamen Katılıyorum” şeklindedir.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi SPSS 25.00 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Ölçekte yer alan 37 maddenin her biri için ayrı ayrı frekans, cevaplanma yüzdeleri (%) ve her bir maddenin ortalamaları ($\bar{X}$) hesaplanmıştır.

Bulgular

Uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşlerini belirleme amacıyla yürütülen bu çalışmanın bulguları araştırmanın alt problemleri dikkate alınarak altı kategoride sunulmuştur.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki öğretmenlerin “Uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntılar” alt ölçeğinde yer alan dokuz maddeye ilişkin verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değerleri Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntılar kategorisinde verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değeri

Uzaktan Eğitimde Yaşanan Sıkıntılar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1 Uzaktan eğitimle öğrencilerin ödevlerinin takip etmede sıkıntı yaşar	14	3.6	27	6.9	56	14.4	88	22.6	205	52.6	4.13
2 Uzaktan eğitim öğretmen arkadaşlarıyla etkileşimini azaltır	27	6.9	29	7.4	60	15.4	78	20	196	50.3	3.99
3 Öğrenciler ile ebeveynler arasında uzaktan eğitime katılma konusunda sıkıntılar yaşanır	13	3.3	26	6.7	81	20.8	110	28.2	160	41	3.96
4 Uzaktan eğitimle öğrencilerin arkadaşlarıyla olan etkileşimleri azalır	10	2.6	16	4.1	47	12.1	96	24.6	221	56.7	4.28
5 Uzaktan eğitime katılım ekonomik yönden masraflı olur	17	4.4	23	5.9	45	11.5	88	22.6	217	55.6	4.19
6 Uzaktan eğitimde öğrencilerin yaptıklarını değerlendirmede sıkıntılar yaşar	15	3.8	21	5.4	56	14.4	110	28.2	188	48.2	4.11
7 Uzaktan eğitim uygulamasına katılıma internet kotasında sıkıntı yaşatır	17	4.4	13	3.3	27	6.9	67	17.2	266	68.2	4.41
8 Uzaktan eğitimde öğrencileri görememek öğretmen -öğrenci etkileşimini azaltır	8	2.1	25	6.4	39	10	70	17.9	248	63.6	4.34
9 Uzaktan eğitimde öğretmenin öğrencilerle birlikte yapacağı etkinliklerin yapılmasında sıkıntı yaşanır	7	1.8	20	5.1	56	14.4	79	20.3	228	58.5	4.28

Tablo 2’ de görüldüğü üzere öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntılar ölçeğindeki maddelerden aldıkları puan ortalamaları 4.41 ile 3.96 arasında değer almıştır. Buna göre bu alt ölçekteki dört madde “*Katılıyorum*”, beş madde ise

“**Tamamen Katılıyorum**” kategorisindedir. Öğretmenler; “Uzaktan eğitim uygulamasına katılıma internet kotasında sıkıntı yaşatır” ($\bar{X}=4.41$), “Uzaktan eğitimde öğrencileri görememek öğretmen-öğrenci etkileşimini azaltır” ($\bar{X}=4.34$), “Uzaktan eğitimde öğretmenin öğrencilerle birlikte yapacağı etkinliklerin yapılmasında sıkıntı yaşanır” ($\bar{X}=4.28$) ve “Uzaktan eğitimle öğrencilerin arkadaşlarıyla olan etkileşimleri azalır” ($\bar{X}=4.28$) ifadelerine tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin “**Katılıyorum**” kategorisinde belirttikleri maddeler ise; “Uzaktan eğitime katılım ekonomik yönden masraflı olur” ($\bar{X}=4.19$), “Uzaktan eğitimle öğretmen öğrencilerin ödevlerinin takip etmede sıkıntı yaşar” ($\bar{X}=4.13$), “Uzaktan eğitimde öğretmen öğrencilerin yaptıklarını değerlendirmede sıkıntılar yaşar” ($\bar{X}=4.11$) şeklinde sıralanmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin “Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar” alt ölçeğinde yer alan dokuz maddeye verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değerleri Tablo 3’ be verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar kategorisinde verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değeri

Uzaktan Eğitimin Öğretmen ve Öğrencilere Sağladığı Olanaklar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama $\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1 Uzaktan eğitim öğretmenlerin teknolojiyi kullanma becerisi arttırır	5	1.3	19	4.9	39	10	112	28.7	215	55.1	4.31
2 Uzaktan eğitimle öğrencilerin teknolojiye yönelik farkındalıkları artar	15	3.8	22	5.6	79	20.3	116	29.7	158	40.5	3.97
3 Uzaktan Eğitim ile elektronik ortamda kaynak paylaşımı kolaylaşır	49	12.6	50	12.8	120	30.8	79	20.3	92	23.6	4.18
4 Uzaktan eğitim ile öğrenciler istediği kaynağa ulaşma imkânını elde eder	28	7.2	25	6.4	92	23.6	130	33.3	115	29.5	3.29
5 Uzaktan eğitim uygulaması öğrencilere farklı materyalleri paylaşmasına fırsat tanır	28	7.2	25	6.4	92	23.6	130	33.3	115	29.5	3.71
6 Öğretmenler uzaktan eğitim ile ders anlatımında gerekli olan materyallere rahatlıkla ulaşır	30	7.7	56	14.4	101	25.9	98	25.1	105	26.9	3.49
7 Uzaktan eğitim sayesinde öğretmenlerin basılı kaynaklara	43	11	42	10.8	87	22.3	102	26.2	116	29.7	3.52

	ihtiyacı azalır												
8	Uzaktan eğitimle birlikte öğretmenlerin derslerde görsel materyalleri kullanımı artar	23	5.9	15	3.8	58	14.9	102	26.2	192	49.2	4.08	
9	Uzaktan eğitim ile öğretmenler uygulama gerektiren konularla ilgili görselleri öğrencilerle paylaşılır	11	2.8	13	3.3	71	18.2	141	36.2	154	39.5	4.06	

Tablo 3 incelendiğinde uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanakları belirlemeye yönelik hazırlanan maddelerden alınan puan ortalamalarının 4.31 ile 3.29 arasında değer aldığı görülmektedir. Buna göre bu alt ölçekteki bir madde “*Tamamen Katılıyorum*”, yedi madde “*Katılıyorum*”; bir madde ise “*Orta Düzeyde Katılıyorum*” kategorisindedir. Öğretmenler “*Uzaktan eğitim öğretmenlerin teknolojiyi kullanma becerisi arttırır*” ($\bar{X}=4.31$) maddesine tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir. Maddeler katılıyorum kategorisinde ortalama puanlarına göre “*Uzaktan Eğitim ile elektronik ortamda kaynak paylaşımı kolaylaşır*” ($\bar{X}=4.18$), “*Uzaktan eğitimle birlikte öğretmenlerin derslerde görsel materyalleri kullanımı artar*” ($\bar{X}=4.08$), “*Uzaktan eğitim ile öğretmenler uygulama gerektiren konularla ilgili görselleri öğrencilerle paylaşılır*” ($\bar{X}=4.06$), “*Uzaktan eğitimle öğrencilerin teknolojiye yönelik farkındalıkları artar*” ($\bar{X}=3.97$), “*Uzaktan eğitim uygulaması öğrencilere farklı materyalleri paylaşmama fırsat tanır*” ($\bar{X}=3.71$) şeklinde sıralanmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin “Uzaktan eğitimde ders esnasında yaşanan sıkıntılar” alt ölçeğinde yer alan yedi maddeye verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değerleri Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde ders esnasında yaşanan sıkıntılar kategorisinde verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değeri

	Uzaktan Eğitimde Ders Esnasında Yaşanan Sıkıntılar	Kesinlikle Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama		
		f	%	f	%	f	%	f	%			
1	Öğretmenler; öğrencilerin EBA ya katılmasında sıkıntı yaşar	24	6.2	25	6.4	95	24.4	64	16.4	182	46.7	3.91
2	Öğretmenler uzak eğitimde yapmak istediği uygulamaları öğrencilere aktarmada sıkıntı yaşar	23	5.9	41	10.5	87	22.3	101	25.9	138	35.4	3.74
3	Öğretmen öğrencilerin derse katılımını kontrol etmede sıkıntı	23	5.9	36	9.2	79	20.3	92	23.6	160	41	3.84

yaşar													
4	EBA da öğrencilerin kameraları açmamaları derse katılımın kontrolünü zorlaştırır	15	3.8	24	6.2	52	13.3	81	20.8	271	55.6	4.18	
5	Uzaktan eğitim uygulamasında her bir ağızdan bir ses çıkması sınıf kontrolünü zorlaştırır	31	7.9	38	9.7	51	13.1	86	22.1	184	47.2	3.90	
6	Öğrencilerin mikrofonu istenilmeyen şekilde kullanmaları derste iletişim sıkıntısına neden olur	17	4.4	26	6.7	39	10	89	22.8	219	56.2	4.19	
7	EBA ya girişin uzun sürmesi ders anlatım süresinin azalmasına neden olur	19	4.9	23	5.9	69	17.7	81	20.8	198	50.8	4.06	

Tablo 4’te uzaktan eğitimde ders esnasında yaşanan sıkıntılara ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik hazırlanan yedi maddeden alınan puan ortalamalarının 4.19 ile 3.74 arasında değer aldığı görülmektedir. Buna göre bu ölçekteki maddelerin hepsi “*Katılıyorum*” kategorisinde yer almıştır. Bu kategoride en yüksek ortalama puana sahip maddelerin “*Öğrencilerin mikrofonu istenilmeyen şekilde kullanmaları derste iletişim sıkıntısına neden olur*” ($\bar{X} =4.19$), “*EBA da öğrencilerin kameraları açmamaları derse katılımın kontrolünü zorlaştırır*” ($\bar{X} =4.18$), “*EBA ya girişin uzun sürmesi ders anlatım süresinin azalmasına neden olur*” ($\bar{X} =4.06$) şeklinde sıralandığı görülmüştür.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin “Uzaktan eğitimin olumlu yanları” alt ölçeğinde yer alan beş maddeye verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değerleri Tablo 5 ‘te verilmiştir.

Tablo 5. Uzaktan eğitimin olumlu yanları kategorisinde verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değeri

Uzaktan Eğitimin Olumlu Yanları	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama $\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1 Uzaktan eğitim öğrencinin derse yönelik motivasyonunu artırır	151	38.7	111	28.5	94	24.1	22	5.6	12	3.1	2.05
2 Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde yüz yüze eğitimdeki gibi öğrencinin derse	82	21	100	25.6	90	23.1	77	19.7	41	10.5	2.73

	motivasyonunu sağlar											
3	Uzaktan eğitim ile öğrencilerin aile içi iletişimleri artar	79	20.3	73	18.7	110	28.2	70	17.9	58	14.9	2.88
4	Uzaktan eğitim deneyimleri öğrencilerin eğitime katılmaya yönelik isteğini artırır	91	23.3	89	22.8	116	29.7	53	13.6	40	10.3	2.64
5	Uzaktan eğitimde öğrenci - öğretmen etkileşimi artar	102	26.2	94	24.1	117	30	41	10.5	35	9	2.51

Tablo 5'te uzaktan eğitimin olumlu yanlarına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik hazırlanan beş maddeden alınan puan ortalamalarının 2.88 ile 2.05 arasında değer aldığı görülmektedir. Bu alt ölçekteki maddelerden iki tanesi "*Kısmen Katılıyorum*" kategorisinde üç tanesi ise "*Orta Düzeyde Katılıyorum*" kategorisinde yer almıştır. Öğretmenler "*Uzaktan eğitim ile öğrencilerin aile içi iletişimleri artar*" ($\bar{X} = 2.88$), "*Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde yüz yüze eğitimdeki gibi öğrencinin derse motivasyonunu sağlar*" ($\bar{X} = 2.73$), "*Uzaktan eğitim deneyimleri öğrencilerin eğitime katılmaya yönelik isteğini artırır*" ($\bar{X} = 2.64$) maddelerine orta düzeyde katılırken; "*Uzaktan eğitimde öğrenci - öğretmen etkileşimi artar*" ($\bar{X} = 2.51$) ve "*Uzaktan eğitim öğrencinin derse yönelik motivasyonu artırır*" ($\bar{X} = 2.05$) maddesine kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin "*Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları*" alt ölçeğinde yer alan dört maddeye ilişkin verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değerleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları kategorisinde verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değeri

	Uzaktan Eğitimde Öğretmenlerin Çalışma Şartları	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama $\bar{X}$
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1	Uzaktan eğitim öğretmenlere esnek çalışma imkanı sunar	65	16.7	45	11.5	84	21.5	92	23.6	104	26.7	3.32
2	Uzaktan eğitimle öğretmenlerin boş zaman kavramı ortadan kalkar	39	10	44	11.3	84	21.5	76	19.5	147	37.7	3.63
3	Uzaktan eğitimle öğretmenlerin mesai dışı çalışma yükü artar	24	6.2	22	5.6	39	10	62	15.9	243	62.3	4.22
4	Öğretmenler uzaktan eğitimde	247	63.3	63	16.2	33	8.5	17	4.4	30	7.7	1.76

yüz yüze eğitime göre daha az yorulur

Tablo 6' da uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartlarına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik hazırlanan dört maddeden alınan puan ortalamalarının 4.22 ile 1.76 arasında değer aldığı görülmektedir. Bu alt ölçekteki bir madde "Tamamen Katılıyorum" kategorisinde, bir madde "Katılıyorum" kategorisinde, bir madde "Orta Düzeyde Katılıyorum" ve bir madde de "Kesinlikle Katılmıyorum" kategorisinde yer almıştır. Öğretmenler "Uzaktan eğitimle öğretmenlerin mesai dışı çalışma yükü artar" ($\bar{X} = 4.22$) maddesine tamamen katıldıklarını; "Uzaktan eğitimle öğretmenlerin boş zaman kavramı ortadan kalkar" ($\bar{X} = 3.63$) maddesine katıldıklarını, "Uzaktan eğitim öğretmenlere esnek çalışma imkanı sunar" ($\bar{X} = 3.32$) maddesine orta düzeyde katıldıklarını belirtirken; "Öğretmenler uzaktan eğitimde yüz yüze eğitime göre daha az yorulur" ($\bar{X} = 1.76$) maddesine kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin "Uzaktan eğitimde teknolojinin kullanımı" alt ölçeğinde yer alan üç maddeye ilişkin verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Uzaktan eğitimde teknolojinin kullanımı kategorisinde verdikleri cevapların frekans, yüzde ve ortalama değeri

Uzaktan Eğitimde Teknolojinin Kullanımı	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama $\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1 Öğretmenler teknolojik araçların ortak kullanımı durumunda bu araçların temininde sıkıntı çeker	25	6.4	47	12.1	72	18.5	85	21.8	160	41	3.79
2 Öğretmenlerin uzaktan eğitim programına katılmak için gerekli internet alt yapısı mevcuttur	47	12.1	49	12.6	114	29.2	110	28.2	70	17.9	3.27
3 Öğretmenlerin uzaktan eğitime katılması için gerekli bilgisayar teknolojileri bulunmaktadır	35	9	58	14.9	118	30.3	99	25.4	80	20.5	3.33

Tablo 7 de öğretmenlerin uzaktan eğitimde teknoloji kullanımlarına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik hazırlanan üç maddeden alınan puan ortalamalarının 3.79 ile 3.27 arasında değer aldığı görülmektedir. Buna göre bu alt ölçekteki iki

madde “Orta Düzeyde Katılıyorum” ve bir madde “Katılıyorum” kategorisinde cevaplanmıştır. Öğretmenler “Öğretmenler teknolojik araçların ortak kullanımı durumunda bu araçların temininde sıkıntı çeker” ($\bar{X} = 3.79$) maddesine katılırken; “Öğretmenlerin uzaktan eğitime katılması için gerekli bilgisayar teknolojileri bulunmaktadır” ($\bar{X} = 3.33$) ve “Öğretmenlerin uzaktan eğitim programına katılmak için gerekli internet alt yapısı mevcuttur” ($\bar{X} = 3.27$) maddelerine orta düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin araştırıldığı bu çalışmada öğretmen görüşleri altı boyut açısından incelenmiştir. Bunlar “Uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntılar”, “Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar”, “Uzaktan eğitimde ders esnasında yaşanan sıkıntılar”, “Uzaktan eğitimin olumlu yanları”, “Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları” ve “Uzaktan eğitimde teknolojinin kullanımı”dır.

Çalışmanın uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntılar boyutunda elde edilen verilerine göre, öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde çoğunlukla uygulamaya katılımda internet kotası sıkıntısı yaşamaktadırlar. Bütün derslerin her gün uzaktan eğitimle işlendiği düşünülürken, her evde bu düzeyde bir kullanıma yeterli internet kotasının bulunmaması beklenen bir durumdur. Diğer yandan öğretmenler öğrencileri yüz yüze göremedikleri için, öğrenci –öğretmen etkileşiminin azaldığı, buna bağlı olarak öğrenci ile yapılacak etkinliklerde ve öğrencileri değerlendirmede sıkıntı yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen ile öğrenci arasındaki bağ iletişim olup, etkili bir iletişimde göz teması en önemli araçtır. Bu durumda göz teması kurulamadığı iletişimin de etkili olması beklenemez. Uzaktan eğitimde öğrenci-öğretmen etkileşiminin azaldığı yönünde benzer sonuca ulaşan Kakakuş vd. (2020) çalışmalarında, uzaktan eğitim sürecinde iletişimin sadece bir teknik araç aracılığıyla sağlanmasının ders iletişimi ve öğretmen adaylarının sosyal becerilerini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca uzaktan eğitim uygulaması ile verilen derslerin, öğretim üyeleri ve öğrenciler arasında etkileşim ve iletişimi sağlayacak nitelikte olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine benzer bir çalışmada öğretmen ve öğrenciler arasında etkili iletişim kurulamadığından, uzaktan eğitim sürecinde kalıcı öğrenmeler sağlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır (Sığın, 2020). Bu durumda derslerde etkileşimin sınırlı kalması uzaktan eğitimdeki en belirgin sorun olarak görülmektedir.

Çalışmada uzaktan eğitimde derse katılımda sıkıntılar olduğu belirlenmiştir. Bu duruma daha önce belirtilen yeterli kotanın olmamasının haricinde, özellikle öğrenciler açısından her evde gerekli teknolojik aletin ve internetin olmaması sebep olabilir. Nitekim alanyazında yapılan çalışmalarda uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin internet ve bilgisayar yetersizliği ve teknolojideki teknik olarak yaşanan problemlerle karşılaştığı ifade edilmektedir (Özdoğan ve Berkan, 2020). Ayrıca uzaktan eğitime katılımda kırsal kesimdeki öğrencilerin katılımının

daha zor olduğu ve olanaklarının yeterli olmamasından dolayı diğer arkadaşlarına göre uzaktan eğitime katılmada dezavantajlı oldukları ifade edilmektedir (Ramos-Morcillo, Leal-Costa, Moral-García ve Ruzafa-Martínez, 2020). Buna ek olarak derse katılımın öğrencilerin veya ebeveynlerin kontrolünde olması, ders konusunda yeterli sorumluluk bilincine sahip olmayan öğrencilerin katılımlarının azalmasına neden olabilir. Ayrıca uzaktan eğitim uygulaması ile öğretmen ve öğrencilerin arkadaşları ile etkileşimlerinin azaldığı görülmüştür. Bu durum özellikle öğrencilerde sosyallikten uzaklaşmasına, yalnızlık hissiyatı yaşanmasına yol açabilir. Alanyazında bu sonucu destekler nitelikte çalışmalarda bulunmaktadır. Gewin (2020) ve Attri (2012) uzaktan eğitimde öğrencileri aktif hale getirmek ve öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci etkileşimini sağlamaya yönelik iletişim kanallarının kullanılması ve sınıf içi etkileşimin artırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Çalışmanın uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklara ilişkin görüşlerinin belirlendiği alt boyutundan elde edilen verilerinde öğretmenlerin elektronik ortamda kaynak paylaşımının kolaylaştığı ve derslerde görsel materyal kullanımlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra uygulama gerektiren konularda öğretmenlerin konuya ilişkin görselleri öğrencilerle paylaşabildikleri görülmüştür. Ulaşılan bu sonuçlara benzer olarak Kılınç (2015) yaptığı çalışmada, uzaktan eğitimin, ders esnasında grafik, tablo, video gibi görsel kullanma imkânının arttırmasının yanı sıra örgün eğitimde kullanılanlardan daha fazla öğretim tekniği kullanılmasına imkân tanıdığı ve kalıcı öğrenmeler sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenler bu uygulama ile ders esnasında dahi istedikleri kaynaklara hemen ulaşıp, öğrencilere gösterebilmektedir.

Çalışma sonucunda aynı zamanda öğrencilerin teknolojiye yönelik farkındalıklarının ve istedikleri kaynağa ulaşma imkanlarının arttığı görülmüştür. Buna benzer olarak Stauffer (2020) yaptığı çalışmada çevrimiçi olarak yapılan uzaktan eğitim esnasında öğrencilerin kendi çalışmalarını sunabilmelerinin yanında hemen dönüt alabildiklerini ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilerin akranları ve öğretmenleri ile dijital bir sınıf ortamında etkileşimli olarak ders işleyerek, materyal geliştirebildiklerini ve birlikte değerlendirme yapabildiklerini belirtmiştir. Buna göre uzaktan eğitimin özellikle kaynak paylaşımını kolaylaştırması ve görsel materyal kullanımının artması açısından eğitime katkı sağladığı düşünülebilir. Bu uygulama ile öğretmen ve öğrenciler istedikleri kaynaklara kolayca ulaşabilmekte ve ekran paylaşımı özelliği ile ödev, kaynak ya da materyal sunumlarını rahatça yapabilmektedir.

Çalışmanın ders esnasında yaşanan sıkıntılara ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği boyutunda öğrencilerin mikrofonu istenmeyen şekilde kullanmaları ve kamera açmamaları nedeni ile derste iletişimin zorlaştığı ulaşılan sonuçlar arasındadır. Özellikle küçük yaştaki öğrencilerin yanlarında ebeveyn olmadan derse katılmaları halinde bu sorunların yaşanması muhtemeldir. Buna ek olarak öğrencilerin bu uygulamaya uyum sağlayamamış olmaları, dersleri alışık olmadıkları bir şekilde işlemeleri öğrencilerin derse yönelik dikkat ve ilgilerini

azaltabilir. Bu sonuca paralel olarak Sığın (2020) çalışmasında, uzaktan eğitimde öğrencilerin ders esnasında yeterince disipline olmadıklarını ve derse karşı ilgisiz olmalarından dolayı akademik başarılarının azaldığı ifade edilmiştir.

Çalışmada öğrencilerin derse katılımında da sıkıntı yaşandığı ulaşılan sonuçlar arasındadır. Bazı öğrenciler uygulama için gerekli teknolojik alet ve ekipmanlarını kullanma konusunda yetersiz olmalarından dolayı derse katılamamaktadır. Buna ek olarak tek başına ders dinleme ve çalışma becerisini edinememiş öğrenciler için uzaktan eğitimle işlenen dersler çekici gelmemektedir. Bu durum da yine öğrencilerin derse katılımının azalmasına ve derse yönelik motivasyonlarının düşmesine neden olabilmektedir. Bu sonuca paralel olarak Kılınç (2015) uzaktan eğitime ilişkin olarak yaptığı çalışmasında kendi kendine ders dinleme ve çalışma alışkanlığı kazanmamış, öğrenmeye motive olamayan bireyler için uzaktan eğitimin öğrencilerin motivasyonlarının iyice azalmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Yine Karakuş vd., (2020) çalışmalarında uzaktan eğitim sürecinde Türkçe öğretmen adaylarının derslerdeki motivasyonları oldukça düşük olduğu, bu durumun öğrencilerin ders çalışmadan uzaklaşmasına ve eğitimle ilgisi olmayan etkinliklere yönelmesine neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna göre uzaktan eğitimde öğrencilerin ders esnasındaki motivasyonları azalmaktadır. Bu duruma öğrencilerin sınıf dışı ortamda olmasının, dikkatlerinin çevreden gelen ders dışı uyarılara yönelmesinin ve pandemi döneminin yaşanıyor olmasının getirdiği sıkıntılar olabilir.

Ayrıca öğrencilerin aynı anda konuşmasından dolayı öğretmenlerin ders işleminin ve sınıf kontrolünün zorlaştığı da uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntılar arasında görülmüştür. Bu durumda EBA'nın, dersin yöneticisine tanıdığı, "katılımcıların sesini kısma" yetkisini öğretmenlerin kullanmadıkları ya da bilmedikleri düşünülebilir. Bu sonuca benzer olarak Kılınç (2015) çalışmasında, öğrenci sayılarındaki fazlalıktan dolayı uzaktan eğitim uygulamaları esnasında öğrenci –öğretmen iletişiminin oldukça sınırlı kaldığını ifade etmiştir. Bu durumda öğretmenler sınıflarda kontrolü sağlayabilmek, öğrenci ile iletişime geçebilmek için, dersin yöneticisi olarak, sadece söz alan öğrencinin sesini açarak ders esnasında oluşacak ses kalabalığını önleyebilir.

Çalışmada EBA ya girişin uzun sürmesinden dolayı ders süresini azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum EBA'nın alt yapısında iyileştirilme yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü derslerde daha önce belirtilen sıkıntıların yaşanmasının yanı sıra sürenin de kısılması, derslerin etkinliğinin ve veriminin azalmasına neden olacaktır.

Çalışmanın uzaktan eğitimin olumlu yanlarına ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği boyutunda öğretmenlerin genel olarak uzaktan eğitimi olumlu bulmadıkları görülmüştür. Öğretmenlere göre uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci ile öğretmen arasındaki iletişime olumlu bir etkisi olmamıştır. Bu duruma öğretmen- öğrenci arasındaki iletişimin teknolojik bir araç aracılığıyla sağlanıyor olması neden olabilir. Öğretmen- öğrenci arasındaki iletişimde göz teması ve vücut

dilinin oldukça etkili olduğu dikkate alındığında, sadece sözle iletişim kurulmasının, etkili iletişim sağlamayacağı açıktır. Bunun yanı sıra uzaktan eğitim uygulaması ile öğrencilerin derse katılım isteğini artırma yönünde bir katkısı olmadığı görülmüştür. Bu durum daha önce belirtilen derse katılımlardaki sıkıntıyı da beraberinde getirmiştir.

Çalışmada elde edilen verilere göre öğretmenler uzaktan eğitimin öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarını olumlu yönde katkısı olmadığını düşünmektedir. Bu sonucun aksine Uçar (2016) uzaktan eğitimde öğrenenlerin ilgi, motivasyonu, eylem yeterlilikleri ve başarılarını incelemek amacıyla yaptığı çalışmasında uzaktan eğitim sürecinde materyal olarak kullanılan tasarımlar, görseller, alıştırmalar ve etkileşimler öğrenenlerde ders materyallerine ve buna bağlı olarak derse karşı motivasyonlarının artmasını sağlamıştır. Bu nedenle motivasyon bağlamında yaşanan sıkıntıları en aza indirmek için motivasyon tasarım modeli stratejilerini kullanılması gerekliliğini vurgulamıştır. Buna göre öğrencilerin uzaktan eğitim uygulaması ile yapılan derslerdeki motivasyonlarını arttırmaya yönelik, yüz yüze eğitimde kullanılmayan, hareketli, sesli, dikkat çekici materyal ve görseller kullanmak, derslerde öğrencilere materyal tasarlatacak sunmasını istemek uygun olabilir.

Öğrencilerin derslerdeki motivasyonlarına uzaktan eğitimin olumlu bir etkisinin olmamasında için de bulunan pandemi sürecinin neden olduğu söylenebilir. Öğrencilerin pandemi süreci içerisinde yaşamış olduğu stres, korku ve kaygı durumları öğrencilerin derslere yönelik motivasyonlarının azalmasına, derslere yönelik isteksizliğe neden olmuş olabilir. Nitekim Engin, Aksakal, Seven ve Sayan (2016) araştırmasında strese neden olan bazı koşulların (uyku bozukluğu, kaygı, hastalanma, baş ağrısı vb.) öğrencilerin öğrenme süreçlerine olumsuz etkisinin olduğu ifade edilmektedir. Bu durum çalışmamızda elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Uygulamanın olumlu yanlarının ölçülmek istendiği bu alt ölçekteki maddelere öğretmenler genel anlamda katılmadıklarını ifade etmiştir. Bu durum öğretmenlerin çoğunlukla uzaktan eğitim uygulamasını öğretmen, öğrenci ve ders açısından olumlu bulmadıkları ifade edilebilir.

Çalışmanın uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartlarına ilişkin görüşlerin belirlenmeye çalışıldığı boyutundan elde edilen verilere göre öğretmenlerin uzaktan eğitimde yüz yüze eğitimde olduğundan daha fazla yorulmakla birlikte öğretmenlerin çalışma yükü de artmaktadır. Öğrenci ile etkili iletişim halinde olamadığını düşünen öğretmenler öğrencilerini derse dahil etmekte ve sınıf kontrolünü sağlamakta zorlanmaktadır. Çalışmanın bu boyuttaki sonuçlarına göre uzaktan eğitim uygulaması ile öğretmenlerin boş zaman kavramı da ortadan kalkmıştır. Öğretmenler bu sürecin kendilerine daha fazla iş yüküne ve yorgunluğa neden olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin alışık olmadığı bir platformda bilgileri öğrenciye aktarmaya çalışması, bu esnada yaşanan teknik ve çevresel sorunlar, öğretmenin kontrolünün dışında gerçekleşen dersi engelleyici durumlar

öğretmenlerin bedenen ve zihnen daha çok yorulmasına sebep olabilir. Öğrenciler kadar öğretmenlerin de derse yönelik motivasyonlarının yüksek olması önemlidir. Bu ifadenin paralelinde Arık (2020b; 2020c) çalışmalarında hem yüz yüze hem uzaktan eğitimde, eğitimin en önemli paydaşlarından biri olan öğretmenlerin desteklenmesinin ve motivasyonlarının güçlenmesinin bu süreçte daha fazla önem kazandığını ifade etmiştir. Bu durumda öğretmenlerin bu sürece ilişkin yaşadığı zorluklar dikkate alınarak, iyileştirmeye gidilmesi, bu uygulamanın etkinliği için oldukça önemlidir.

Çalışmanın öğretmenlerin uzaktan eğitimde teknoloji kullanımlarına ilişkin görüşlerin belirlendiği boyutunda elde edilen verilere göre öğretmenlerin çoğunlukla uygulama için teknolojik araçların ortak kullanımından dolayı sıkıntı çektiği görülmüştür. Aynı evde yaşayan öğretmenlerin canlı derslerinin aynı saatte olması durumunda bu sıkıntıların yaşanması muhtemeldir. Bunu engellemek için MEB tarafından öğretmenlere tablet ya da bilgisayar desteği verilebilir. Ayrıca uzaktan eğitim için gerekli internet alt yapısı ve bilgisayar teknolojilerin varlığı konusunda sıkıntı yaşandığı görülmüştür. Ülkemizde internet alt yapısı hala olmayan yerleşim yerleri vardır. Bu bölgelerdeki öğretmen ve öğrencilerin ders konusunda sıkıntı yaşadığı aşikardır. Ayrıca özellikle emekliliği yaklaşmış öğretmenlerin teknolojik araç kullanımında zorlanması beklenen bir durumdur. Kılınç'a (2015) göre teknolojiye yabancı bireyler uzaktan eğitim sürecinde oldukça sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu öğretmenler belki de meslek hayatları boyunca hiç kullanmadıkları teknolojik aletleri kullanmak zorunda kalmıştır. Bu durumda teknolojik aletlerin kullanımında öğretmen yetersizliklerini de ortaya çıkarmıştır. Buna benzer olarak Arık (2020b; 2020c) öğretmenlerin EBA platformunu daha etkin kullanabilmeleri için destek mekanizmalarına ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bu durum öğrenciler için de geçerlidir. Özellikle kırsal kesimdeki öğrenciler teknolojik alet kullanma konusunda yetersiz kalmaktadır. Buna paralel olarak Can (2020) çalışmasında hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanma da yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin açık ve uzaktan eğitimde bilişim teknolojileri konularında yeterli düzeyde eğitilmiş olmaları bu uygulamanın sağlıklı yürütülebilmesi için büyük önem taşımaktadır. Hem bu sayede öğretmenlerin mesleki gelişimlerine de katkı sunulmuş olur.

Ulaşılan sonuçlar değerlendirildiğinde, beklenmedik bir anda ve aniden uygulanmaya başlayan uzaktan eğitime karşı öğretmenlerin genel olarak olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin özellikle sınıf kontrolünü sağlama, öğrenciler ile etkili iletişime geçebilme, öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarını arttırma ve derse katılımlarını sağlama konularında sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir. Bunların yanı sıra uzaktan eğitim öğretmenlerin iş yükünü arttırmış, öğretmenlerin boş zaman kavramı ortadan kalkmıştır. Ayrıca hem öğrenci hem de öğretmenlerin uzaktan eğitimde kullanılan teknolojik aletleri ve programları kullanabilme becerisi açısından yetersiz oldukları, gerekli internet alt yapısının olmaması ve teknolojik

aletlerin ortak kullanım zorunluluğundan dolayı sıkıntılar yaşanması ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda yapılacak öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Uzaktan eğitim konusunda öğretmenlerin bilişim teknolojileri eğitimi, içerik geliştirme, sanal ortamda materyal tasarlama gibi ihtiyaçların tespit edilmesi ve gerekli eğitimlerin verilmesi gerekliliği üzerinde durulmalıdır.
- Öğrencilerin bilişim teknolojilerini kullanma, sunum hazırlama ve yapma, interneti eğitim amaçlı olarak kullanma gibi konularda sorunlarla karşılaştıkları dikkate alınıp öğrencilere bu konuda yeterli düzeyde eğitim desteği sağlanmalıdır.
- EBA alt yapısında iyileştirmeye gidilmelidir.
- İnternet alt yapısının olmadığı yerleşim yerlerindeki öğretmen ve öğrencilerin mağduriyetlerini gidermeye yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

Etik Beyan

“Covid-19 Pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Kaynaklar

- Altıparmak, M. (2011). E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri. Malatya: Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı, 319-327.
- Altıparmak, M., Kurt, İ. D. & Kapıdere, M. (2011). E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri. XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, 321-327.
- Arık, B. M. (2020a). Türkiye’de koronavirüsün eğitime etkileri-I. <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri-i/#more-12515>
- Arık, B. M. (2020b). Türkiye’de Koronavirüsün Eğitime Etkileri – II. <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri-ii-uzaktan-egitim-nasil-olacak-ve-bu-surecte-neler-dikkate-alinmeli/>
- Arık, B. M. (2020c). Türkiye’de koronavirüsün eğitime etkileri-IV, Dijital uçurum uzaktan eğitimi nasıl etkiliyor? Türkiye’de Koronavirüsün Eğitime Etkileri – IV | Dijital uçurum uzaktan eğitimi nasıl etkiliyor? | ERG (egitimreformugirisimi.org) 19 Ocak 2021 tarihinde edinilmiştir.

- Attri, K. (2012). Distance education: problems and solutions. *International Journal of Behavioral Social and Movement Sciences*, 1(4), 42-58.
- Bakioğlu, B. & Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlan, E., & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *AJER - Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergi*, 3(2), 85-124
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1- 23
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergi*, 6(2), 11-53.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39), 203-212.
- Dinçer, S. (2006). Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime gene bir bakış. *Conference: Akademik Bilişim*, Denizli.
- Eroğlu, F., & Kalaycı, N. (2020). Üniversitelerdeki zorunlu ortak derslerden Türk dili dersinin uzaktan ve yüz yüze eğitim uygulamalarının karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 1001-1027.
- Engin, A.O., Aksakal, İ., Seven, M.A. & Sayan, A. (2016). Öğrenme ve Stres Arasındaki İlişki. *Ekev Akademi Dergisi*, 20 (66), S. 107-128
- Genç, M. F., & Gümrükçüoğlu, S. (2020). Koronavirüs (Covid-19) sürecinde ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışları. *Turkish Studies*, 15(4), 403-422. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43798>
- Gewin, V. (2020). Five tips for moving teaching online as covid-19 takes hold. *Doğa*, 580, 295-296. <https://dx.doi.org/10.1038/d41586-020-00896-7>
- Gökbulut, B. (2021). Uzaktan eğitim öğrencilerinin bakış açısıyla uzaktan eğitim ve mobil öğrenme. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama* 11(1),160-177
- Jumani, N. B., Rahman, F., Chishti, S. H., & Malik, S. (2011). Teachers training through distance mode in Allama Iqbal Open University (AIOU) Pakistan: A case study. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 12(2), 76-90.
- Kan Kılinc, B, Yazıcı, B, Gunsoy, B., & Gunsoy, G. (2020). Perceptions and opinions of graduates about the effects of open and distance learning in Turkey. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 21 (1), 121-132. <https://dx.doi.org/10.17718/tojde.690369>

- Karadağ, E., & Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi / Journal of Higher Education (Turkey)*, 10(2), 181–192.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N. & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241. <https://dx.doi.org/10.29000/rumelide.752297>
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (20.bs.), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Karatepe, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim* (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Kılınç, M., (2015). *Uzaktan eğitim uygulamalarının etkililiği üzerine bir araştırma (İnönü üniversitesi uzaktan eğitim merkezi ilahiyat lisans tamamlama programı örneği)*. Yayımlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Korkman, N. & Metin, M. (2021). The effect of inquiry-based collaborative learning and inquiry-based online collaborative learning on success and permanent learning of students. *Journal of Science Learning*, 4 (2), 151-159.
- Kurnaz, E., & Serçemeli, M. (2020). Covid-19 Pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 2(3), 262-288.
- MEB. (2006). *İlköğretim fen ve teknoloji dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. MEB, Ankara
- MEB. (12 Mart 2020). Bakan Selçuk, koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. <http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleriacikladi/haber/20497/tr>
- Metin, M. (2014) Nicel veri toplama araçları, S 161-214, Metin, M (Ed.). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 1 Baskı, Pegem Akademi
- Metin, M., Çevik, A., & Gürbey, S., (2021). Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerini Belirleme Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması, *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 4(1),1-21.
- Mulenga, E. M., & Marbán, J. M. (2020). Is covid-19 the gateway for digital learning in mathematics education? *Contemporary Educational Technology*, 12(2), ep269. <https://doi.org/10.30935/cedtech/7949>
- Odabaşı, H. (2003). İnternet tabanlı uzaktan eğitim ve bilgi ve belge yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(1), 22-36.
- Özdemir, E. (2014). Tarama yöntemi. (Ed. Metin 2014) *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (ss. 77-97), 3. Baskı içinde. Pegema Yayıncılık; Ankara
- Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 Pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.

- Ramos-Morcillo A.J, Leal-Costa, C., Moral-García J.E., & Ruzafa-Martínez, M. (2020). Experiences of nursing students during the abrupt change from face-to-face to e-learning education during the first month of confinement due to covid-19 in Spain. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(15), 5519. <https://dx.doi.org/10.3390/ijerph17155519>
- Rovai, A. P., & Downey, J. R. (2010). Why some distance education programs fail while others succeed in a global environment. *The Internet and Higher Education*, 13(3), 141-147. <http://dx.doi.org/10.1016/j.iheduc.2009.07.001>
- Serçemeli, M. & Kurnaz E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Journal of International Social Sciences Academic Researches Dergisi*, 4(1) 40-53.
- Sığın, S. (2020). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesi konusunda öğrenciler ve öğretim elemanları ne düşünüyor? tek durumlu bir örnek olay çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi. Aydın.
- Son C, Hegde S, Smith A, Wang X, & Sasangohar F. (2020). Effects of covid-19 on college students' mental health in the united states: interview survey study *Journal of Medical Internet Reseach*, 22(9). <https://dx.doi.org/10.2196/21279>
- Stauffer, B. (2020). What's the difference between online learning and distance learning? The Applied Education System. <https://www.aeseducation.com/blog/online-learning-vs-distance-learning>
- Toker Gökçe, A. (2008). Küreselleşme Sürecinde Uzaktan Eğitim. *Düzce Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 11, 1-12.
- Uçar, H. (2016). *Uzaktan eğitimde motivasyon stratejilerinin öğrenenlerin ilgileri, motivasyonları, eylem yeterlikleri ve başarıları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Ustati, R., & Hassan, S. S. S. (2013). Distance learning students' need: evaluating interactions from Moore's theory of transactional distance. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 14(2), 292-304.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- UNESCO. (2020). Covid-19 educational disruption and response. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- WHO. (2020). Coronavirus disease (covid-19) Pandemic. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
- Yıldız, E. (2020). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında uzaktan eğitim öğrencilerinin topluluk hissine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(1), 180-205. <https://dx.doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.9m>
- YÖK. (13 Mart 2020). Koronavirüs (covid-19) Bilgilendirme Notu: 1. https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx